

رؤیای دینی یا ضرورت آینده بشر؟

در جهانی که بی‌عدالتی و بحران‌های انسانی فراگیر شده‌اند، اندیشه حکومت جهانی امام زمان (عج) به‌عنوان الگویی متفاوت از حکومت‌های رایج مطرح می‌شود.

در جهانی که بی‌عدالتی و بحران‌های انسانی فراگیر شده‌اند، اندیشه حکومت جهانی امام زمان (عج) به‌عنوان الگویی متفاوت از حکومت‌های رایج مطرح می‌شود.

خبرگزاری مهر- گروه دین، حوزه و اندیشه- عصمت علی آبادی: امروز پانزدهم شعبان المعظم سالروز میلاد با سعادت حضرت صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است. امروزه بشر بیش از هر زمان دیگری با بحران‌های عمیق عدالت، اخلاق و معنویت روبه‌روست؛ بحران‌هایی که مرز نمی‌شناسند و تقریباً همه جهان را درگیر کرده‌اند. در چنین شرایطی، اندیشه «حکومت امام زمان (عج)» برای بسیاری از انسان‌ها فقط یک باور دینی نیست، بلکه یک امید جدی برای آینده بشر به‌شمار می‌آید.

وقتی از حکومت جهانی امام زمان (عج) سخن می‌گوییم، در واقع درباره نوعی حکومت صحبت می‌کنیم که قرار است پاسخی اساسی به ناکارآمدی نظام‌های بشری باشد؛ حکومتی که نه بر پایه زور و منفعت، بلکه بر اساس عدالت، حق و کرامت انسان‌ها شکل می‌گیرد و افق تازه‌ای پیش روی جهان باز می‌کند بر همین اساس برای بررسی حکومت و انتظار مهدوی با حجت الاسلام نصوری به گفتگو پرداختیم که حاصل آن در ادامه تقدیم مخاطبان می‌شود:

* آیا انتظار فقط صبر منفعلانه است یا یک نوع کنش اخلاقی است؟

در نگاه سطحی، انتظار گاهی به صبر منفعلانه تفسیر شده است؛ یعنی نوعی کنار آمدن با وضعیت موجود به امید آن که در آینده‌ای نامعلوم، همه چیز به صورت معجزه آسا اصلاح شود. اما این برداشت نه با آموزه‌های شیعه سازگار است و نه با منطق روایات مهدوی. در فرهنگ دینی ما، انتظار دقیقاً نقطه مقابل بی‌عملی است؛ انتظار، یک کنش اخلاقی مستمر است که در شرایط غیبت معنا پیدا می‌کند.

این معنا به روشنی در روایات پیامبر اکرم (ص) دیده می‌شود؛ آنجا که می‌فرمایند: «أَفْضَلُ أَعْمَالِ أُمَّتِي أَنْتَظَارُ الْقَرَجِ» اگر انتظار فقط نشستن، نگاه کردن و نظاره‌گری بود، هرگز «افضل اعمال» نامیده نمی‌شد. این تعبیر نشان می‌دهد که انتظار، ایستایی نیست؛ پویایی است. انتظار یعنی حرکت دائمی انسان برای رسیدن به آمادگی؛ آمادگی فکری، ایمانی، اخلاقی و اجتماعی. منتظر واقعی کسی است که همیشه خود را در وضعیت آماده‌باش نگه می‌دارد، نه در حالت تعلیق و انفعال. در روایت دیگری، پیامبر اکرم (ص) انتظار فرج را هم سنگ جهاد دانسته‌اند. این تشبیه بسیار معنادار است؛ زیرا جهاد، صرفاً یک کنش ظاهری نیست.

در جهاد ذکر هست، دعا و استغاثه هست، صبر هست، هزینه دادن هست و همه یک نقش ندارند، اما همه در یک مسیر حرکت می‌کنند. انتظار هم دقیقاً چنین ساختاری دارد؛ مجموعه‌ای از کنش‌های درونی و بیرونی که انسان را در مسیر حق نگه می‌دارد. وقتی امام معصوم در دسترس نیست، مسئولیت اخلاقی انسان مؤمن سبک‌تر نمی‌شود، بلکه سنگین‌تر می‌شود. منتظر واقعی کسی است که نبود امام را بهانه رهاشدگی نمی‌کند، بلکه آن را به فرصتی برای تمرین مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی تبدیل می‌کند. انتظار یعنی نپذیرفتن ظلم به‌عنوان یک امر عادی، حتی اگر توان برچیدن کامل آن وجود نداشته باشد. یعنی تلاش برای درست ماندن در جهانی که غلط بودن آسان‌تر و کم‌هزینه‌تر است.

* امام زمان (عج) از شیعه امروز چه نوع «ایستادگی» می‌خواهد؟

ایستادگی‌ای که امام زمان (عج) از شیعه امروز انتظار دارد، بیش از آن که هیجانی و نمایشی باشد، ریشه دار، اخلاقی و بلندمدت است. جامعه امروز با شکل پیچیده‌ای از فشار روبه‌روست: فشار اقتصادی، فشار روانی، فشار رسانه‌ای و فرسایش تدریجی ارزش‌ها. در چنین فضایی، بزرگ‌ترین خطر این است که انسان به تدریج حساسیت اخلاقی خود را از دست بدهد و به وضع موجود عادت کند.

ایستادگی منتظرانه یعنی مقاومت در برابر همین عادت کردن. یعنی نپذیرفتن دروغ، حتی وقتی دروغ به ابزار بقا تبدیل شده

است. یعنی رعایت عدالت، حتی وقتی بی عدالتی توجیه می شود. یعنی حفظ کرامت انسانی، حتی وقتی تحقیر دیگران سودآور است. این نوع ایستادگی شاید قهرمانانه به نظر نرسد، اما دقیقاً همان سرمایه ای است که جامعه را برای ظهور عدالت آماده می کند.

امام زمان (عج) از شیعه نمی خواهد که بی خطا باشد، بلکه می خواهد بی تفاوت نباشد. تفاوت شیعه منتظر با انسان معمولی در این است که سقوط اخلاقی را طبیعی نمی داند و با آن کنار نمی آید. حتی اگر نتواند ساختارهای ناعادلانه را تغییر دهد، اجازه نمی دهد آن ساختارها، او را از درون شبیه خود کنند. این همان ایستادگی خاموش اما تعیین کننده ای است که در روایات از آن به «ثبات بر ایمان در زمان غیبت» یاد شده است.

*چگونه می شود بدون دیدن نتیجه فوری، امیدوارانه زیست؟

یکی از سخت ترین چالش های انسان معاصر، زیستن در جهانی است که نتیجه ها دیر هنگام یا نامرئی شده اند. بسیاری از انسان ها وقتی می بینند تلاش اخلاقی شان فوراً به نتیجه نمی رسد، دچار سرخوردگی می شوند. اندیشه مهدوی دقیقاً در همین نقطه معنا پیدا می کند؛ زیرا امید را از «موفقیت فوری» جدا می سازد و به درستی مسیر گره می زند. در منطق انتظار، انسان مأمور به نتیجه نیست، مأمور به وظیفه است. منتظر می داند که تاریخ، صحنه یک پروژه کوتاه مدت نیست؛ بلکه میدان تحقق تدریجی وعده الهی است. او ممکن است ثمره تلاش خود را نبیند، اما یقین دارد که هیچ کار حقی در نظام الهی گم نمی شود.

زیستن امیدوارانه بدون دیدن نتیجه فوری یعنی پذیرفتن این حقیقت که انسان، حلقه ای از یک زنجیره بلند تاریخی است. همان گونه که بسیاری از دستاوردهای امروز، محصول ایستادگی نسل های پیشین است، تلاش های امروز نیز سرمایه نسل های آینده خواهد بود. انتظار به انسان می آموزد که معنا فقط در «دیدن پیروزی» نیست، بلکه در درست ایستادن است.

*منظور از «حکومت جهانی امام زمان (عج)» دقیقاً چیست؟

وقتی از حکومت جهانی امام زمان (عج) سخن می گوئیم، منظور صرفاً گستردگی جغرافیایی نیست، بلکه سخن از یک نظام جامع الهی در مقیاس جهان است. قرآن کریم این معنا را به روشنی بیان می کند: «وَوَعَدُكَ أَنْ تَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُّوا فِي الْأَرْضِ وَتَجْعَلَهُمْ أُمَّةً وَتَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ» این آیه نشان می دهد که اراده الهی، ناظر به تمام زمین است. بنابراین اگر حکومت امام زمان (عج) جهانی است، انتظار ما هم باید تفکر جهانی داشته باشد؛ حرکت ما جهانی باشد و رشد فکری، ایمانی و اخلاقی ما با یک رویکرد جهانی شکل بگیرد. منتظر نمی تواند محدود و محلی فکر کند.

از سوی دیگر، قرآن هدف نهایی این حکومت را چنین ترسیم می کند: «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ» این غلبه، غلبه زور نیست؛ بلکه غلبه حق، معنا و عدالت است. وظیفه منتظران، آماده کردن زمینه ای است که جامعه بشر بتواند پذیرای چنین حاکمیتی باشد.

*جامعه و حکومت امام زمان (عج) بر چه اصولی استوار است؟

طبق روایات، مدل جامعه و حکومت امام زمان (عج) بر دو اصل اساسی توحید محوری و عدل و قسط استوار است: بر اساس این دو اصل حکومت، مردم با یک رویکرد توحیدمحور در مسیر عبودیت و بندگی خدا هدایت می شوند. توحید فقط یک باور ذهنی نیست، بلکه چارچوب زندگی، تصمیم گیری و روابط اجتماعی انسان است. و دیگر عدل یعنی حاکمان حکومت امام زمان (عج) عادل اند و از ظلم، فساد و منفعت طلبی به دورند. قسط یعنی این حاکمان برنامه ها و تصمیم هایی می گیرند که عدالت در متن جامعه رشد پیدا می کند و به یک فرهنگ و ساختار پایدار تبدیل می شود. به همین دلیل، در حکومت امام زمان (عج)، عدالت هم در سطح حاکمیت تحقق دارد و هم در زندگی روزمره مردم جریان می یابد.